HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דברי הכל אסורה בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותרת לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית מגופה בפת צוננת וחבית פתוחה והא דידי נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמי: זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם כו': אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין [א]אבל נפל לתוך גריסין צוננין והרתיחן נעשה כמי [ב]שהשביח ולבסוף פגם ואסור וכן כי אתא רבין אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין אבל נפל לתוך גריסין צוננין והרתיחן נעשה כמי שהשביח ולבסוף (א) פגם ואסור וכן כי אתא רב דימי כו' וכך היו עושין בערבי שבתות בציפורי וקוראין אותם שחליים אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו לא שיאמרו קדירה זו חסירה מלח יתירה מלח חסירה תבלין יתירה תבלין אלא כל שאין חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו אין אומרין קדירה זו חסירה מלח יתירה מלח חסירה תבלין יתירה תבלין אלא [ג]השתא מיהא הא פגמה אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן [ד]כל שטעמו וממשו אסור [א](לוקין) עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס

טעמו

דברי הכל אסורה. דודאי עייל בה ריחא: **והאי דידי.** האי בת תיהא דאסרנא כפת חמה וחבית פתוחה דמי: **הכי הלכתא.** דנותן טעם לפגם מותר: חומץ פוגם גריסין רותחין ומשביח את הצונן: **והרתיחן.** על האור אחר שנפל החומץ לתוכן: **וכן היו עושין.** נותנין חומץ לתוך הגריסין צונן והיה משביחן. ורב דימי קאמר לה: **לא שיאמרו כו'.** חומרא היא כלומר לא שיוכלו לתת[ב] פגם בתבשיל מחמת דבר אחר כגון שתהא חסירה מלח או יתירה דאם נפגם מחמת דבר אחר אין תולין הפגם באיסור ואסור: **אלא.** איזהו טעם לפגם שמותר: **כל שאינה חסירה.** שום תקון ואינה נאכלת מפני זה כלומר ואיסור זה פוגם טעמה. ואינה נאכלת לאו דוקא דכיון דפגימתה פורתא קרי לה אינה נאכלת: **ואיכא דאמרי.** הא דריש לקיש לקולא: **נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר כו'.** כלומר אין תולין הפגם בדבר אחר לומר חסירה היא מלח ואילו היתה כתיקונה לא היה זה האיסור פוגמה שהמלח היה מבטל את פגימת טעם האיסור ומתקנו אלא כיון דטעם האיסור פוגמה עכשיו כמות שהיא הוי פגם ומותר: **כל שטעמו וממשו (ב) לוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס.** ועל כגון זה נאמר שיעור כזית בכדי אכילת פרס הלכה למשה מסיני שאם יש בכשיעור פרס של תבשיל כזית מן האיסור לוקין עליו אע"פ שאין כזית של איסור נאכל בבת אחת כיון דאינו שוהה באכילתו משהתחיל לאוכלו עד שגמרו אלא כדי אכילת פרס מצטרפת אכילתו ולוקה אבל אם אין בכדי אכילת פרס של תבשיל איסור[ג] הואיל ושוהה באכילתו כזית[ד] יותר מכדי אכילת פרס הוו להו כשתי אכילות של שני ימים ואין לוקין דקים להו לרבנן דאכילת פרס הוי שיעור שהיית אכילה. ופרס היא חצי ככר של עירובי תחומין ושיערו חכמים ככר מג' לקב חציה לבית המנוגע שנאמר בה [ויקרא יד] והאוכל בבית יכבס בגדיו פרשוהו חכמים לשוהה בה שיעור אכילה כדתניא[ה] והאוכל בבית והשוכב בבית אין לי אלא שוכב ואוכל לא אוכל ולא שוכב מנין תלמוד לומר יכבס את בגדיו ריבה אם כן מה תלמוד לומר האוכל והשוכב ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה וכמה היא אכילה כדי אכילת פרס והוא ארבע ביצים:

טעמו

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא. ה"ג בספרים וכן נראה מדאמר בסמוך מדברי כולן נלמוד נותן טעם לפגם מותר ומאי מדברי כולן וכי משום דמפרשינן למתני' ליהוו סברי לה אלא מדגר' הכי הלכתא נימא (ג) מדר' יהודה שמעי' בהדיא וכן מדר' יוחנן בהדיא בסמוך דקאמר אם ריבה נותן טעם לפגם מותר ומסתמא רבה בר בר חנה ורב [ו] (אידי) נמי שבאו לפרש המשנה כמו כן אזלי בשיטתייהו: **נעשה** כמי שהשביח כו'. תימה אמאי נקט האי לישנא דהא ודאי משביח הוא וי"ל לפי שעיקר השבח לא הוי עד לאחר שירתיחו ויצננו: **וקוראין** אותו שחליים. לפי שהיו רגילין להניח בו חומץ כמו בשחליים כדאמרינן לעיל [ז] גבי [ח] (תחלי) אי איכא בהו חלא מיגרי בהו ואשמעינן רב דימי שהיה משביח מן החומץ: **אמר** ריש לקיש נ"ט לפגם. (ד) לא שיוכל לומר שהקדירה נפגמת מחמת דבר אחר כו' להאי לישנא קמא הוי לחומרא וה"ק מה שהתירו חכמים פגם לא איירי בפגם שיש לתלותו בדבר אחר כגון בחסרון מלח או ביתרון כי אותו פגם ודאי לא התירו כמו שאילו היתה כתקונה ממלח ותבלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח אלא איזהו פגם שמותר כל שאינה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה פירוש שהאיסור פוגמה ואינה נאכלת לאו דוקא שאינה נאכלת כלל אלא כלומר שנפגמת ואיכא דאמרי אמר ר"ל נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר קדירה זו דלקולא קאמר וה"ק אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור שיאמרו אין הפגם מחמת האיסור אלא מחמת יתרון או חסרון מלח ואילו היתה כתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור אין אומרין כך אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא בין שתהא חסירה או יתירה מלח מותר: **א"ר** יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. פי' רש"י בפרק גיד הנשה (חולין דף צח:) מכאן דטעם כעיקר לאו דאורייתא ופי' כגון (ה) חלב שנפל לתוך בשר או חלב שנפל נימוח שאין ממשו בעין ואין נראה מה שפי' רש"י חלב שנפל לתוך בשר דאפילו לפירוש רש"י דטעם כעיקר לאו דאורייתא מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא דדרך בישול אסרה תורה כדאמר בשמעתא דטיפת חלב כו' פ' כל הבשר (שם דף קח.) ועוד דהאוכל בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר כדאמר פרק כל הבשר (שם) (ו) אלא צריך לומר כגון חלב נימוח שנפל ונבלע לתוך הבשר דליכא רק טעם בעלמא וטעם לאו דאורייתא [ט] מדקאמר אביי שמע מינה טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי סלקא דעתך דרבנן מבשר בחלב אמאי לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא טעמא נמי משמע דכי נמי ליתא בעלמא אלא מדרבנן גבי בשר בחלב הוי דאורייתא והכי הלכתא כר' יוחנן וכן משמע בפרק כל הבשר בשמעתא דטיפת חלב דאמר אביי טעמו ולא ממשו דאורייתא דאי מדרבנן וכו' ורבא אמר דרך בישול אסרה תורה משמע דסבר רבא טעמו ולא ממשו דהיינו טעם כעיקר לאו דאורייתא והלכתא כרבא לגבי אביי ועוד ראיה מפרק גיד הנשה דקאמר גבי זרוע בשלה דאיל נזיר (ז) והוא היתר מכלל איסור כזה שהתיר הכתוב לבשל הזרוע עם האיל ואמר רבא לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור מכל אשר יגע בבשרה יקדש וגבי זרוע בשלה שרי מדנקט רבא טעם כעיקר בקדשים אסור משמע הא בחולין שרי וקרא דגיעולי עובדי כוכבים שצוה הכתוב להגעיל כלי מדין אע"פ שלא היה בהם רק טעם מיניה לא גמרינן דחידוש הוא דהא אפי' קדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסרה רחמנא אלמא חידוש הוא אלא לא גמרינן מיניה ואע"פ דבפרק אלו עוברין בפסחים (דף מד:) מייתי קרא דמשרת ענבים גבי טעם כעיקר לאו דרשא גמורה מדאורייתא היא אלא אסמכתא בעלמא ולעולם טעם כעיקר לאו דאורייתא כך שיטת רש"י ולא נראה לר"ת דהא ר' יוחנן אית ליה דר"ע פרק אלו עוברין (שם דף מד:) דיליף טעם כעיקר מגיעולי עובדי כוכבים ואין לומר דאסמכתא בעלמא היא דהא פריך התם והאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא האי מיבעי ליה לטעם כעיקר מדפריך הכי בהדיא אלמא דרשא גמורה היא דהא ר"ע מוכח מיניה היתר מצטרף לאיסור לחייב מלקות לנזיר שסרה פתו ביין ויש בו להצטרף מפת ומיין ורבנן מוכחים מיניה טעם כעיקר וכי היכי דלר"ע הוי דרשא גמורה גבי היתר מצטרף לאיסור מדחייב עליה מלקות ה"נ לרבנן הוי דרשא גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר דאורייתא והאיך דפרק כל הבשר (חולין דף קח.) דאמר רבא דרך בישול אסרה תורה דמשמע דפליג על אביי ויסבור דטעם כעיקר לאו דאורייתא כדפרישית לפי שיטת רש"י לא היא אלא ודאי גם רבא ס"ל דטעם כעיקר דאורייתא דבפרק התערובות (זבחים דף עט.) קאמר רבא [י] אימור דאמרי רבנן רובא ובטעמא וכי היכי דרובא הוי דאורייתא מאחרי רבים להטות ה"נ בטעמא והתם בפרק כל הבשר ה"ק רבא לאביי מבשר בחלב לא תוכל להוכיח דטעמו ולא ממשו דאורייתא דהיינו טעם כעיקר משום דבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה ודחויא בעלמא הוא אבל ודאי טעם כעיקר דאורייתא כדאמר ליה בפסחים (דף מד:) ממשרת ענבים והאיך דפרק גיד הנשה (חולין דף צח:) דגבי זרוע בשלה דקאמר רבא (ח) גרסינן לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור דבקדשים אסור מכל אשר יגע בבשרה יקדש והכא שרי כגון שמקלת בשר הכתף עם כל הזרוע חוץ לרוטב ובולע האיל מן הזרוע חצי שיעור כדפי' פרק גיד הנשה (שם דף צט.) [י] אבל חולין אין היתר מצטרף לאיסור דחולין מקדשים לא גמרינן ועוד יש ליישב גירסת הספרים והכי פירושו דבקדשים אסור וה"ה בחולין ונקט קדשים משום דאיירי בהו קרא דכל אשר יגע בבשרה יקדש (ט) היינו משום דאי לא אשכחנא קרא אחרינא לאשמעינן טעם כעיקר ואוקימנא קרא דחטאת לטעם כעיקר קודם מלהיתר מצטרף לאיסור אבל בתר דחזינן טעם כעיקר ממקום אחר ודאי אוקמינן לקרא דחטאת להיתר מצטרף לאיסור ומכל מקום מייתי ליה לטעם כעיקר משום דהדרשא פשוטה יותר כי כן רגיל התלמוד גבי מילה לדחות שבת מיום השמיני ובפרק ר"א דמילה (שבת דף קלב.) דריש לה מבן שמונת ימים וכן למול במקום נגע והכי מוכח דטעם כעיקר שרי גבי איל נזיר כגון

שמבשל

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ולוקין], ב) [לתלות רש"ש], ג) בס"א: כזית איסור, ד) [רש"ש מח"ז], ה) [תו"כ מצורע פרשה ז], ו) [נ"ל דימי], ז) [דף ל: ושם ד"ה השחלים], ח) [נ"ל שחלים], ט) מן מדקאמר אביי עד הוי דאורייתא שייך קודם ועוד דהאוכל וכו'. רש"א, י) נ"ל אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן ברובא וכו' וכן איתא התם, כ) [ד"ה גלי רחמנא],

הגהות הב"ח

(א) גמרא ולבסוף פוגם ואסור: (ב) רש"י ד"ה כל שטעמו וממשו אסור ולוקין וכו' יותר מבכדי: (ג) תוס' ד"ה אמר וכו' נימא דמדר' יהודה וכו' מדרבי יוחנן שמעינן בהדיא: (ד) ד"ה אמר ריש לקיש וכו' לפגם שאמרו לא שיוכלו וכו' מה שהתירו חכמים נ"ט לפגם לא מיירי וכו' לא התירו כיון שאילו היתה: (ה) ד"ה א"ר יוחנן וכו' כגון חֵלֶב שנפל לתוך בשר או חֵלֶב נימוח שנפל שאין ממשו: (ו) בא"ד כדאמר פרק כל הבשר דקאמר אביי שמע מינה וכו' אי חדוש הוא אע"ג וכו' בשר בחלב הוי דאורייתא אלא צריך לומר כגון חֵלֶב וכו' וטעם לאו דאורייתא והכי הלכתא כר' יוחנן כצ"ל: (ז) בא"ד גבי זרוע בשלה דאיל נזיר זהו היתר מכלל איסור דאיסור כזה דבעלמא אסור כה"ג שהתיר הכתוב לבשל וכו' דבקדשים אסור וכו' אע"ג דבפרק אלו עוברין: (ח) בא"ד דקאמר רבא לא נצרכא וכו' הכי גרסינן לא נצרכא אלא להיתר: (ט) בא"ד והיינו משום וכו' טעם כעיקר הוה אוקימנא:

עין משפט נר מצוה

סא א טוש"ע י"ד סימן קלד סעיף יג:

סב ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כח סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סימן קג סעיף ב:

סג ג טור ש"ע שם סעיף ג:

סד ד מיי' שם הלכה ב והלכה ג: